

יבמות נט: (ש) עד סא. (המשנה)

ביאור מושגים
 טומאת אוהל - טומאה ייחודית למת (אמנם מודל דומה קיים ברמה מוגבלת לגבי מצורע). מו"ר הרב ליכטנשטיין מסביר כי טומאה זאת קיימת רק כשיש נציגות של המת עצמו ולא רק חלק ממנו. לכן עצם לא מטמא באוהל (כיוון שאינו מייצג את המת) אבל רוב שדרת עצמות כן מטמאת באוהל. (להרחבה עייני שיעורי הרא"ל על טהרות עמ' 248)
 הרמב"ם פוסק לגבי טומאת גוי שהוא מטמא במגע ומשא אך לא באוהל, ייתכן שדין זה נובע גם כן מאותה נקודה.

ברייתא

אשה שנבעלה ללא נישואין - אסורה לכה"ג

ואם נשאה:

אם נבעלה לכה"ג בעצמו - נשוי

אם נבעלה לאחר - ראב"י: הולד חלל,

חכמים: הולד כשר

רב: למרות שהנישואים תופסים - יגרש
קושיה על רב: על כה"ג שנשא מוכת עץ נאמר שנשוי. ושם הכוונה שלא צריך לגרש

קושיה על ר' הונא: משנת ראב"י היא מדוייקת להלכה. כיצד הוא יכול לסבור כשיטת ר"א שלא נפסקה להלכה.

טעמו של ראב"י לפי ר' הונא: ראב"י סבר כר' אליעזר - אישה שבאו עליה לשם זנות הינה זונה

קושיה על ר' אשי: אם ממעטים מ'אלף' את בן הנידה יכלו לכתוב את המילה הזאת בסוף ולא באמצע

טעמו של ראב"י לפי ר' אשי: ראב"י סבר שהנולד מאיסורי עשה - הינו חלל חכמים ממעטים מ'אלף' שבנים של חייבי עשה אינם חללים, ראב"י ממעט מ'אלף' שרק בן נידה אינו חלל

מתי אחות הכה"ג נחשבת בעולה (ואינו מטמא לה)

ר"ש ור' יוסי: א. כשנבעלה ע"י גבר, ב. מוכת עץ (רק לפי ר"ש) ג. מאורסת (אם לא התגרשה) (ובוגרת שהזמן המעיט בתוליה לא נחשבת בעולה ומיטמא לה)

ר"מ ור' יהודה: כשנבעלה על ידי גבר (גם ללא נישואין) (אבל מאורסת, מוכת עץ, או בוגרת - אינה נחשבת בעולה ומיטמא לה)

טעמו של ר' שמעון:
הכתובה - למעט נקרעו בתוליה (בביאה או בעץ), (אינו מטמא)
לא היתה - למעט ארוסה שלא נבעלה, (אינו מטמא)
הקרובה - לרבות ארוסה שלא נבעלה והתגרשה, (שמטמא)
אליו - לרבות בוגרת, (שמטמא)

טעמו של ר"מ ור' יהודה:
הכתובה - למעט בעולה ללא נישואים, (אינו מטמא)
לא היתה - למעט שנקרעו בתוליה ע"י עץ, (שמטמא)
הקרובה - לרבות ארוסה שלא נבעלה, (שמטמא)
אליו - לרבות בוגרת, (שמטמא)

ר' יוסי סבר כר' שמעון בכל המקרים חוץ מ'מוכת עץ'.
 ר' יוסי למד מ'אלף' - שיש למעט 'מוכת עץ', (שמטמא לה)

רשב"י: אישה שהתגיירה פחות מגיל שלוש - מותרת ליהונה

טעמו של רשב"י: אחרי מלחמת מדין מצאנו שהנשים שהיו פחות מגיל 3 הותרו לכולם (גם לפנחס הכהן) טעמם של חכמים: הן הותרו לכהנים רק כשפחות אבל לא כנשים.

ריב"א בשם ריב"ל: הלכה כרשב"י, רנב"י: אין הלכה כרשב"י

לא ברור האם ריב"א שמע את הדין הזה במפורש או שדייק זאת ממקרה שבו רבי התיר לכהן להמשיך להיות נשוי לאישה כזאת.

טומאת גוי מת חכמים: מטמא בכל דרך (במגע משא ואוהל) רשב"י (לפי רבינא): מטמא במגע ומשא ואינו מטמא באוהל. רשב"י (לפי הבנה א'): אינו מטמא כלל,

טעמו של רשב"י: 'אדם כי' אלוה' נכס' - טומאה זו תקפה רק ביהודים שקרויים אדם (עיין ביאור מושגים) טעמם של חכמים: גם גויים קרויים אדם.

פסיקת הלכה לפי הראשונים: ר"י: הלכה כחכמים רמב"ם: הלכה כרשב"י לפי רבינא היראים: הלכה כרשב"י לפי ההבנה הראשונה (גוי לא מטמא כלל), (גוי מטמא אפילו באוהל), (גוי לא מטמא באוהל אבל מטמא במגע ומשא)

יבמות סא. (המשנה) עד סא: (המשנה)

ביאור מושגים
 יהושע בן גמלא - בסוגייתנו מובאת ביקורת על יהושע בן גמלא ודרך מינויו לכה"ג לעומת זאת במסכת ב"ב (כא) נאמר עליו שהוא זכור לטוב שאלמלא הוא השתכחה תורה בישראל (הוא תיקן שיהיו מלמדי תינוקות יושבים בכל עיר).
 הראשונים התחבטו בשאלה כיצד ליישב את הסתירה. יש שהציעו שהיו שני יהושע בן גמלא, יש שהציעו שהוא היה אדם טוב וחשוב אלא שהיו טובים ממנו. ויש שהציעו שכשהתמנה לא היה ראוי אבל אחר כך נהיה ראוי.

המשנה

אשה שכשרה להדיוט ופסולה לכה"ג
קידשה כשהוא הדיוט - והתמנה לכה"ג: ישאה
נפלה לפניו לייבום כשהוא הדיוט - והתמנה לכה"ג: לא ייבמה

"קח אישה" - יש מקרים שמותר לו לישא אשה אסורה
"אישה" - אישה מותרת לו ולא יבמה

המשנה

כה"ג שאשת אחיו נפלה לפניו לייבום:
 יחלוץ ולא ייבם

כשאשת אחיו היתה רק מאורסת הוא יכול מעיקר הדין לייבם (כיוון שעשה של ייבום דוחה לא תעשה של איסור אלמנה)
 אבל חכמים אסרו זאת מחשש שיבוא לידי ביאה שניה (שבה כבר אין מצוות עשה)

המשנה

איילונית
אם אין לו בנים - לא ישאה (משום ביטול פרו ורבו)
אם יש לו בנים - ר' יהודה: אסורה לכהן (משום זונה)
חכמים: מותרת לכהן (אינה נחשבת זונה)

מהי זונה
ר' אליעזר: המזנה תחת בעלה,
ר' עקיבא: המפקירה את עצמה,
ר"מ בן חרש: סוטה שבעלה בא עליה,
ר' יהודה: איילונית (אישה שלא התבגרה)
חכמים: נבעלה לאדם פסול, גיורת, ושפחה משוחררת.
ר' אלעזר: נבעלה שלא לשם אישות,

ר' אליעזר: לכהן אסור לישא קטנה

לאיזה כהן התכוון ר' אליעזר - ומה טעמו

רבה: ר"א התייחס לכהן רגיל - הוא סבר כר' יהודה שאסור לישא איילונית וסבר כר"מ שחוששים לאפשרות שהקטנה תתגלה כאיילונית.

רבא: ר"א התייחס לכהן גדול - והיא אסורה כיוון שהוא קונה את הקטנה רק כשהיא גדולה ואז היא כבר בעולה.

רבא: ר"א התייחס לכל כהן - חוששים שמפאת קטנותה תזנה תחתיו ותאסר עליו.

ר"פ: ר"א התייחס לכהן גדול - ויש איסור מיוחד לישא קטנה

דחיה: אנו יודעים שר"א לא סבר לא כר"מ ולא כר"י.

דחיה: אם אביה קידש אותה - הקידושין תופסים גם כשהיא קטנה. (ואם לא כולם יודו שאסור)

ובישראל לא חוששים כיוון שזנות של קטנה נחשבת אונס - ואנוסה מותרת לישראל.

יבמות סא: (המשנה) עד סג. (ש2)

ביאור מושגים
 מספר הילדים - בגמרא מובאת דעת ר' יהושע שיש להמשיך להוליד ילדים גם אחרי קיום מצות פו"ר. חשוב להעיר שהגמרא מקישה את הולדת הילדים להעמדת תלמידים. לגבי תלמידים אנו רואים שהעיקר לא היה הכמות (24,000 תלמידי ר"ע מתו כיון שלא נהגו כבוד זה בזה) אלא האיכות (5 התלמידים שבהם השקיע ר"ע העמידו את התורה שבעל פה שיש לנו היום) גם לגבי ילדים החיוב הוא לא להוליד כמה שיותר ילדים בכל דרך ובכל מצב, אלא להביא הרבה ילדים לעולם אבל בתנאי שניתן יהיה לגדלם בצורה טובה וראויה, (כל אדם לפי אופיו ויכולתו)

המשנה + ברייתא

מהי מצות פריה ורביה

- ב"ש (לפי ר"נ 1): שתי בנות ושני בנים,
- ב"ש (לפי המשנה): שני בנים,
- ב"ה (לפי המשנה): בת ובן,
- ב"ה (לפי ר"נ 2): ילד אחד (או בן או בת)

אחרי שקיים המצוה

המשנה: פטור לגמרי מהולדת בנים,
 ר' יהושע (וכן הלכה): ימשיך לפי יכולתו (ימשיך לרצ את
 לרצק ולרצק אף תנח ידק' - אין לדעת איזה ילד יכשר)

טעמים של השיטות

- שתי בנות ושני בנים: כך ילדו אדם וחווה (הבל ותאומתו, קין ותאומתו)
- שני בנים: כך ילד משה לפני שפרש מאשתו,
- בת ובן: כך ברא ה' את עולמו (אדם וחווה)
- או בת או בן: השתתפות בסיסית בבניית העולם (לשבת יצרה')

היקף דין פרו ורבו

מתו הבנים (רח"ל)

ר' הונא: קיים המצוה (החיוב הוא להביא נשמות לעולם)
 ר' יוחנן: לא קיים המצוה (החיוב הוא לקיים העולם)

מילוי מקום הבנים - ע"י נכדים

אביי: הכל אפשרי - חוץ מבת (נכדה) שלא ממלאת את מקום הבן
 רבא: הכל אפשרי (העיקר התוצאה - שיהיו בן ובת)
 כולם מודים שצריך שני ילדים (ושני נכדים מבן אחד לא נחשבים כשנים)

בנים של גר (שנולדו כשהיה גוי)

ר' יוחנן: נחשבים וקיים המצוה (סוף סוף קיים את המצוה)
 ר"ל: לא נחשבים - לא קיים המצוה (גר שהתגייר כקטן שנולד)

שיטת ר"ה נדחתה מברייתא מפורשת

מניין שבני בנים הרי הם כבנים:
 מצאנו שבני בתו של מכיר נקראו בניו.

מח' זו מקבילה למח' האם הבן הראשון
 שנולד לגר נחשב בכור.

ר"ל מודה שכל עוד הגוי הינו גוי הבנים
 נחשבים בניו (כך מצאנו שייחסה התורה
 את 'בראדך בלאדן' לאביו וכן את 'בן בדד')

אבל לעבד כולם מודים שאין לו ייחוס.

נשיאת אישה

- א. אסור לאדם לחיות בלי אישה (גם אם יש לו בנים) - 'לא טוב היות האדם לבדו'
- ב. אדם שאין לו אישה שרוי בלא שמחה וברכה, בלא טובה ושלוש, ובלא תורה וחומה.
- ג. אדם חייב לדאוג לאשתו לפני שיוצא לדרך (לפי צרכיה- או שישבו יחד וידברו, או שיפקוד אותה בתשמיש וכיו"ב - ועיין תוס')
- ד. אדם שאשתו כשרה והוא אינו מתייחס אליה כפי צרכיה - נקרא חוטא.
- ה. אדם צריך לאהוב את אשתו כגופו - ולכבדה יותר מגופו.

שלוש דברים עשה משה מדעתו - והסכים עימו הקב"ה

- א. שבר את הלוחות (אם ערל לא יכול להקריב פסח ק"ו שעם מומר לא ראוי לקבל את הלוחות)
- ב. פרש מאשתו (לפני קבלת תורה כל העם פרש מנשותיו, משה שכל הזמן מקבל תורה חייב להיות במצב פרישה תמידי)
- ג. הוסיף יום להכנה למתן תורה (היומיים שבנ"י קיבלו לא היו שלמים (הם היו יום לילה ויום), משה הבין שצריך יומיים שלמים (לילה ויום לילה ויום). כדי לאפשר זאת הוסיף יום)